

Ernst Ehrenfried Geier Johann Gabriel Kühnel

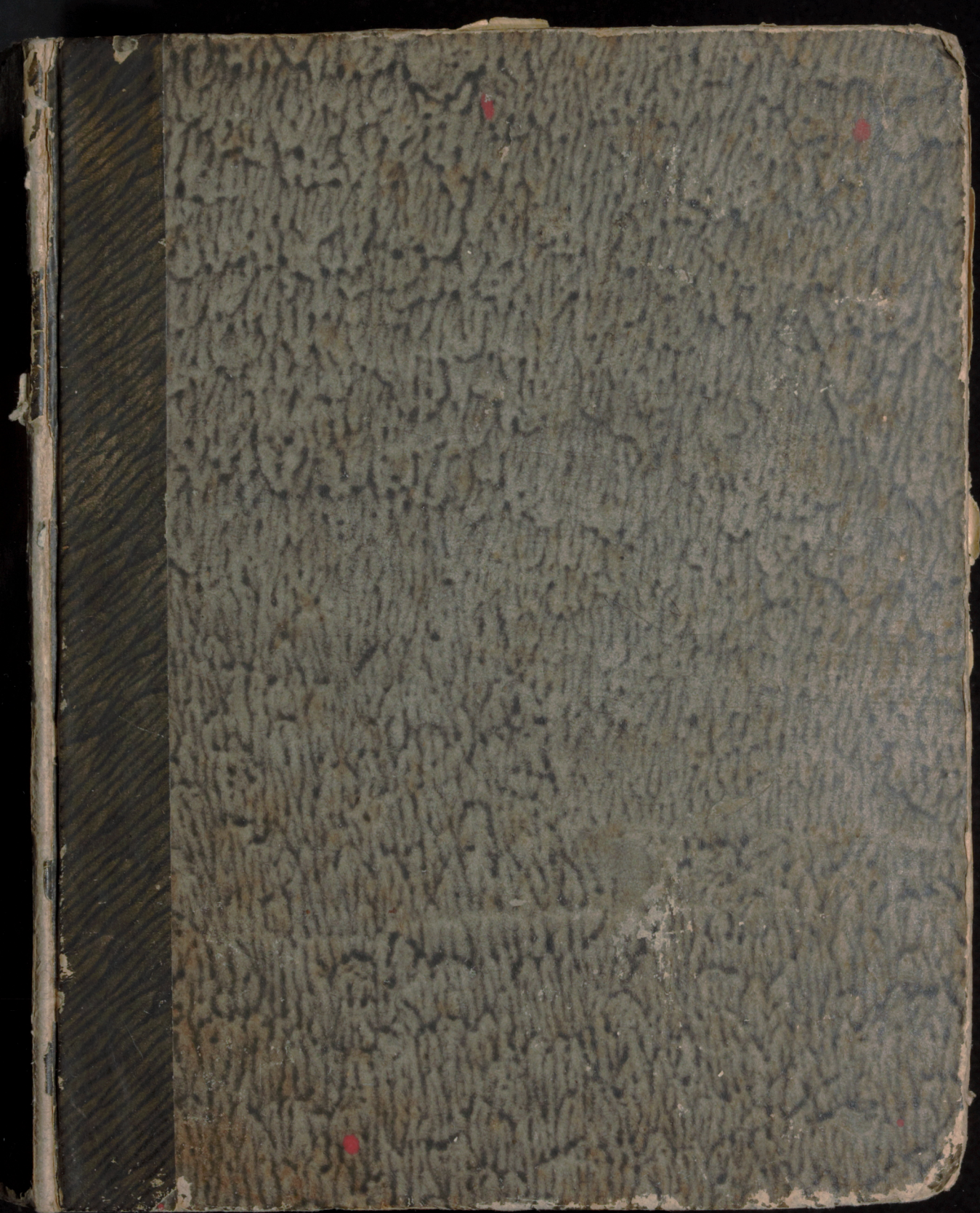
Problema Philologicum An Potus Coffee Dicti Vestigia In Hebraeo Scripturae S. Codice Reperiantur?

Vitembergae: Eichsfeldius, 1740

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn832088757>

Druck Freier Zugang

109

Fa - 1092 (109)

ΠΡΟΒΛΗΜΑ PHILOLOGICVM
AN
POTVS COFFEE DICTI
VESTIGIA
IN HEBRAEO SCRIPTVRAE S.
CODICE REPERIANTVR?

Ob man

Einige Spuren des Coffée - Trinckens
in der Heil. Schrift A. Z. habe?

PROBABLE REDDITVM
CONSENSV AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS

IN ALMA LEVCOREA LONGE CELEBERRIMA

D. IV. CALEND. OCT. A. O. R. CIO IOCCXL.

ERVDITORVM EXAMINI PVBLICO
MODESTE SVBMITTENT

H. L. C.

PRAESES

M. ERNESTVS EHRENFRIED
GEIERVS

PFOERTENA-LVSATVS

ET

RESPONDENS

IOANNES GABRIEL KVHNELIVS

PLOEZCOV-SAXO.

VITEMBERGAE

PRELO EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELDI

ACADEMIAE A TYPIS.

(4)

STORAM...
POTVS...
IN HERR AHO...
GIBIC...
Ginoc...
CONSENO...
M. ERNEST...
GILLER...
ROAL...
FRO...
FRO...

ששג

CAPVT I.
DE EO, QVOD HAC IN RE
FIRMO TALO NITIVR.

SECTIO I.
DE EXTRA-ESSENTIALIBVS THEMATIS,
H. E. DE IIS,
QVAE ILLVD CIRCVMSTANT.

Thesis I.

Materia, ex qua potus Coffée conficitur, ad legu-
mina pertinet, & constat ex fabis tostis in fari-
nam conuersis, eiusque palmarius vsus in refri-
gerando collocatur.

ΕΚΘΕΣΙΣ

§. I. Fundamenti loco thesin hanc ponendam duxi, quoniam
exinde accurata potus huius *definitio*, vel, si mauis, *descriptio* facili
negotio peti potest, quae quidem haec erit: *Est Coffée potus, con-
stans ex fabis tostis, in farinam conuersis, refrigerationi potissi-
mum inserviens.* Generica seu realis est haec definitio, i. e. di-
cente Cel. *Baumeistero*, Praeceptore quondam meo multis colen-
do nominibus, in *Phil. Defin. P. I. p. 27.* eiusmodi, quae rei gene-
sin, seu modum, quo ea fieri potest, exponit. *Reveru* enim, seu
originem rei tradit, quae est farina, vel potius puluis ex fabis tostis
confecta. *Sic in negiasuuar* & causam finalem addidi, quo defi-
nitum eo clarius pateat, & ab aliis internoscatur; superfluis quip-
pe non nocentibus, sed rem potius illustrantibus.

§. II. Eam autem ex iis defumsi, quae *Hubnerus* in *Lexicis suis*
de fructu Coffée habet, quorum alteri titulum fecit: *Staats-Zei-
tungs- und Conuersations-Lexicon*, alteri: *Natur-Lexicon*, quo-
rumque potiora momenta hic adscribere lubet. Sunt, quae se-
quuntur: *Coffée, Caffé, Choava, Chaube, Cave* ist ein aufgeschos-
sen Bohnen-Gewächse, welches sehr häufig in dem Königreich Yemen
im glückseligen Arabien, und sonderlich um Mecha in offenen Feldern,
ohne daß es gepflanzet wird, in Schalen wächst. Die Frucht ist in

A 2

der

der Größe ablänglicht rund wie Oliven, und bleibt so lange an den Bäumen hangen, bis die Schalen von sich selbst anfangen zu bersten. = = = Es bereiten die Araber den Caffee auf zweyerley weise, entweder mit den Schalen dieses Gewächses, oder nur aus dem Kern, es soll aber diese nicht so kräftig seyn als jene, auch ganz wiedrige Wirkung haben, indem das eine erfrischt und das andere erhitzt. = = = Diese Caffé-Bohnen werden in einer kuppffernen Pfanne über Kohlen gebrannt oder geröstet, hernach zu Pulver gestossen oder gemahlen, in siedheissen Wasser oder Milch aufgekocht, und so warm, als man es leiden kan, getruncken. Dergleichen Trancf soll nicht allein gute Nahrung geben, und vor das Wallen des Geblüts dienen, sondern auch munter machen, und vor den Stein, Podagra und viele andere Zufälle gut seyn. Plura qui desiderant, adeant Auth. cit. & quidem paucis contenti Lexicon priori, reliqui illud, quod posteriori loco allegatum. Vbi per *πρόληψιν* notetur, quod regio, in qua fructus hic copiose reperitur, *confinis sit terrae sanctae*, id quod citata nos edocuere, & infra fufius probabitur.

Thesis II.

Dantur multa quoad rem quidem probe nota, atque in rerum natura iam dudum existentia, quamuis eorum nomina vel prorsus & semper, vel ad tempus saltem ignota, vel quoque ab iis fuerint diuersa, quae hodie illis imposita animaduertuntur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Peculiare & plenius in creaturas dominium haud obscure inueniens donum, singularisque intellectus facultas primi erat hominis, vi cuius omnibus omnino animalibus hunc in finem ad se a Deo adductis nomina sine dubio non pro lubitu & arbitraria, sed *למינה realia & naturalia*, h. e. cuiusuis animalis naturae apprimae conuenientia imponere poterat. Ex quo non absque fundamento colligi potest, Adamum etiam respectu reliquarum creaturarum, e. g. mineralium, fructuum, plantarum & herbarum eandem cognitionis *ἀνεπίβουλον* earumque indolem atque virtutem accurate cognitam & perspectam habuisse, ac proinde easdem nominetenus tenuisse. Quod si igitur verum, linguam hebraeam Protoplastorum fuisse vernaculam, vt est probabile, sequitur, pluri-
ma

ma linguae hebraeae vocabula esse *realia* multoque *signifiantiora* vocabulis reliquarum linguarum omnium. At enim vero amisso splendidissimo hominis ornamento, imagine scil. diuina, nec amplius haec cognitio existit, sed non, nisi multo labore multoque studio acquiritur. Quid? quod ex notatu digna illa confusione & inde exorta linguarum multitudine & hoc redundauerit, quod *multis* iisque saepe numero *diuersis* nominibus *eaedem* res fuerint indigitatae. Nec desunt res, quarum nomina, mutatis circumstantiis *mutata* videmus. Quae omnia ex vocibus *Synonymicis* clara redduntur, vt adeo exemplis superfedere queam.

Thesis III.

Dantur etiam, quorum vsus aliquamdiu plane nullus, postea vero varius fuit.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Quarundam rerum aliquamdiu prorsus nullum fuisse vsum dixi, loquor autem non de *actu primo*, siue de potentia, sed de *actu secundo*, siue de exercitio, i. e. sunt, quae diu aut nullo in pretio habita fuere, aut quibus dignum non constituere pretium homines. Quis e. g. Americanorum ante ducentorum, & quod excurrit, annorum spatium *aurum gemmasque* in tanto habuit aestimio, vt quidem hodie post aduentum in illas terras Hispanorum fieri deprehenditur? Par esto de multis aliis rebus iudicium. Quod ad alterum thesios membrum spectat, vsus nempe rerum successu temporis *varium* haud raro factum esse, patet id ex trito Canone: *Vnius rei plures esse possunt fines*, pluresque vsus. Nam vni eidemque plerumque rei *plures vna virtutes* indiderit. Exempla vbique sunt obuia, vt iis adducendis opus non sit.

Thesis IV.

Nec tandem desunt, quae diuersimode vsurpata vsurpationem habuerunt ab ea, quam deinceps obtinuerunt, & cui hodie inferuiunt, longe diuersam.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Cum praecedenti haec thesis arte cohaeret. Ibi enim dictum, quod vna eademque res *varia* gaudeat *qualitate*, hic vero asseritur, illam *varie* quoque *vsurpata* fuisse & *vsurpari*. Cui asser-

to sua facile veritas constabit, si modo *rerum inuentiones* paulo curatius perpendamus, consulamusque, qui de earum *inuentoribus* memoriae aliquid prodiderunt. Quot quantaque experientia & vsus, utpote optimus rerum magister, detexit atque edocuit, quod multis rebus *alijs* etiam, quam hactenus, modis uti queamus? Exemplis ut rem vel tribus illustrem, sunt ea in promptu, & fere quotidie eorum numerus incrementa capit. Aqua & triticum olim seorsim in potum cibumque vsurpata hodie componuntur, compositaque primariam cereuisiae causam absoluunt. Omni tempore ligna habuere homines, an vero omni etiam tempore tam innumera propemodum instrumenta arte inde facta?

Thesis V.

Flagrans in terris Orientalibus aestus multos refrigerationis atque refectionis modos peperit hominesque edocuit.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

§. I. Aestum dictis in locis per magnum esse, probatione haud indiget, quoniam, quod ibi praedominatur, *climatis* consideratio de eo nos dubitare nequaquam patitur. Quo enim maior regionis alicuius *ad Solem* est *appropinquatio* solisque ad illam inclinatio, eo dubio procul *vehementior* etiam ibi maximi huius luminis *aestus* percipitur. Quis autem est, qui nesciat, *terram* quoque *sanc-tam* a *linea*, quam vocant, Solis non adeo longe distare, ac proinde huius se vim multo ibi magis quam alibi locorum exferere?

§. II. Ad augendum porro illorum locorum calorem a Flacio merito & illud refertur, quod alicubi multae sint *arenae* & praesertim multa *saxa*, quae a sole inflammata vicissim de se feruorem effundant, multa *loca* valde *aprica*, ubi maior sit Solis vis, *inaquosa* item, & *rarae* in aestate *pluuiae*, vel potius *nullae*. Accrescere quoque molestiam caloris ex eo dicit laudatus Author, quod in ascendendo & descendendo *motus* sit hominibus & iumentis *difficilior*. Denique addit, habere illa loca propriam quandam *calamitatem ventorum*, orientalium & meridionalium ficcorum & omnia adurentium.

§. III. Quae omnia iam iam satis superque testantur, maximam his in locis vtilitatem, aut etiam necessitatem iam olim fuisse *refrigerii*, hominesque proinde degentes ibi de eo quam sollicitissimi.

citissimos. Proueniebat autem illud *ex umbra, nube, ventorum respiratione, aquis, pluuiis, rore, tuguriis, rupibus & petris*, adnotante Flacio, cuius verba sequentia ab hoc loco non erunt aliena: *Ob aestum homines in locis his feruentibus multum sunt soliti habitare & dormire sub arboribus, ficibus, vitibus; & etiam tabernacula in locis amoenis ac salubribus tendere. Soliti quoque sunt non raro, tantum suis vestimentis noctu se tegere; eoque etiam superiorem vestitum plerumque longum habuerunt.*

Thesis VI.

Sunt, quorum accurata cognitio apud maiores quidem satis perspecta fuit, qua tamen nos caremus.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Ratio per se patet, & cum a priori tum a posteriori dari potest. Nam quo quis *maius annorum spatium* viuendo percurrit, de eo quoque *pluribus rebus notitiam* eoque accuratiorem sibi potest acquirere. Atqui dubium non est, quin homines praesertim in *populo Dei* fuerint vel maxime *longaeui*. Deinceps constat inter omnes, quod multa notatu dignissima a Maioribus ex nobilissimae artis typographicae defectu literis *aut* plane non consignata, *aut* eorum monumenta per iniurias temporum amissa fuerint, ac proinde rebus *deperditis* annumerari debeant. Sic scimus, Veteres peculiarem *cadauera contra putredinem diu defendendi* artem calluisse. Nec dubium est, quin iidem terrae cultores & rei pecuariae dediti speciatim sic dicti *multorum terrae fructuum* notitiam tenuerint, qua nos hodie destituimur.

Thesis VII.

Habentur in Pandectis diuiniorebus *δυσνόητα* non quoad integras tantum sententias, sed etiam quoad voces simplices.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Absit a me iterum iterumque longissime, vt Scripturas Sacras, quae sunt *נְר לְרַגְלֵי* vel minimae obscuritatis *obiecruae*, h. e. per se talis ipsisque *ἀγίοις Θεῶν ἀνθρώποις* adscribendae, & per consequens a Spiritu S. sapientissimo eorum Doctore atque Ductore dependentis insimulem. Sermo mihi est de obscuritate *subiectiua* & inde proueniente multa Dei oracula intelligendi difficultate,

cultate, tanta prohi dolor! vt intellectus nostri coecitatem non fati deplorare queamus. Accedit, quod lingua hebraica, cuius idioma biblia nostra V. T. sunt conscripta, sit *mortua*, i. e. ita comparata, vt nemo eam amplius pure loquatur. Quare non potuit fieri, quin *multarum vocum significatus* euaserit *obscurus*, praefertim cum libri veteris foederis canonici non sint *instar Lexici* omnibus modis absoluti habendi, ex quibus omnes huius linguae voces harumque significationes peti atque depromi possent.

Thefis VIII.

Non est cur aliquem pudeat, vel in vna duntaxat sacrorum literarum voce enucleanda ingenii animique vires tentare.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Largissima est aurifodina Scriptura S. cuius intuitu τὸ εἰρηναῖον Seruatoris nostri non satis commendari aequae ac obseruari potest. Quemadmodum vero *metallici* nulli parcunt labori, quin potius vel minimas particulas metalliferas scrutari sedulo solent: Sic Scriptura S. vel me non dicente, in minimis (si qua minima inibi dicenda) apicibus, literis & vocibus summum meretur iureque postulat studium. Quid? quod nemo, etiamsi doctissimus & literaturae imprimis hebraicae peritissimus vere aureum hunc thesaurum exhausserit, vt adeo semper sit, in quod alii inquirant, semperque particulae auri maneant residuae ab aliis *inueniendae*, vel ad minimum *quaerendae*.

SECTIO II.

DE ESSENTIALIBVS THEMATIS,

VEL DE IIS,

QVAE PROPIVS AD REM ACCEDVNT, EIVS-
QVE NATVRAM INGREDIVNTVR.

Thefis. I.

Triplex potissimum Vocis קל respectus probe attendendus venit, nisi sine aqua, quod aiunt, natate hoc in negotio velimus.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Hanc enim vocem hypotheseos meae de potu Coffee *primarium esse fundamentum* lubens fateor, quippe qua adductus *rationi*

Stationi praesenti me applicui. *Αλογον* vero & stolidum vti foret, si domum aedificaturus fundamentum negligeret & ponere nollet: sic finem praefixum nunquam consequeretur, adeoque in cassum abiret mea opera stulte proinde suscepta, nisi ante omnia de fundamento essem sollicitus. *Triplici* autem, meo quidem iudicio, *consideratione* opus hic erit, ita nimirum, vt (1) *Vocis radix indicetur*, (2) *eius cognata euoluantur*, & (3) *tandem genuina illius significatio ostendatur*. Id quod tribus, Deo fauente, thesibus sequentibus absoluetur.

Theſis II.

(1) **I**gitur ante omnia, vti monitum, in prima vocis incunabula paulo curatius erit inquirendum probeque obseruandum, cuiam ea radici, cuique huius temporis suam debeat originem.

ΒΚΘΞΙΣ.

§. I. Descendit το קלי ex consensu Lexicographorum §. 2. citandorum a *radice* קלה quod est verbum Quiescentium tertia ה, & speciatim a *participio* Paul, primae Coniugationis praeterito. Nam cum ad ordinariam formam קטיל deberet esse קלה, verba לה hoc habent proprium, vt eorum participium Paul ה, vtilimam literam radicalem, mutet in cognatam י vt adeo loco קלה emergat קלי, docente Danzio in Comp. §. 48. Obs. I. p. 132. quoniam *literae unius organi facile inter se alternant*, quales quidem sunt ה & י, quiescibiles scil. ib. p. 4. & 5. A קלי igitur est קלי & quidem h. m. iuxta formam LXVII. Cl. II. Nom. a fine per י auctorum Parad. Nom. laud. Auth. p. 50. sq. תתי deberet esse (pereunte י participiali) קלי, sed in Nominibus a לה vltima pereunte () primae radicalis producitur in (). Sic tandem fit קלי vt בקי, עני &c. alias syllaba simplex haberet vocalem breuem, quod esset contra doctrinam morarum, ideoque syllabae simplicis vocalis breuis in analogiam longam est eleuanda. De altera autem vocis scribendi ratione, iuxta quam ✻ in fine additur, infra dicetur.

§. II. Inter Lexicographos, qui h. l. allegari merentur, eminent Iac. Guffetius in Comment. linguae ebr. Leighius in Crit. S.

B

Ioh.

32.
31. 3.
0.
29.
27.
3.
21.

Ioh. Buxt. in Lex. & qui hos aetate facile praecedat, Santes Pagninus in Epit. Thef. Ling. S. qui ad vnum omnes sub voce קלה in eo conspirant, ab hac ipsa radice deriuandum esse nomen קלי & קליא *mediate, immediate* vero a קלי. Nec reale inter eos discrimen datur in constituenda *radicis significatione*. Sic enim, vt *ὑπερον πρότερον* faciam, Santes Pagninus l. c. habet: קלה torrere, affare, comburere Ier. XXIX. 22. Hieron. frixit. Et in Paul tostum, vnde קלי. Buxt: קלה torrefecit, affauit, Partic. Paul: קלי באש Leu. II. 14. vnde קלי, קליא Leigh ab hoc plane non recedit. Guffet. קלה affare, torrefacere, קלי m. tostum: & cum קליא. Ex quibus sufficienter patescit, in eo omnes conuenire, quod nomen קלי descendat a rad. קלה, quodque haec significatione *torrefaciendi & combustioni proxima, itemque in puluerem torrendo redigendi* gaudeat.

Thesis III.

(2) Deinceps Vocis huius cognata minime sunt negligenda, quin potius eorum significationis accuratus respectus omnino est habendus.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

§. I. Sub *cognatorum* notione *synonymia* quoque complecti licebit, quippe quae licet non quoad radices sint *ὁμοψηφα*, eorum tamen *significatui* conuenienter respondent. His enim non neglectis eo facilius & vltro genuina, quae in censum venit, vocis significatio apparebit seque nobis offeret.

§. II. Diuido autem vocis *cognata* in *proxima* atque *remota*, & per illa quidem voces volo intellectas, quae *eundem* cum ea *ortum* agnoscunt. Monendum tamen antea, quod verbum קלה ex sententia Leighii iam iam in Kal idem significet, quod קלל leuis fuit. Optime autem Scheraeus in Itinerario in Psalt. p. 759. duas hasce significationes coniungit, ita scribens: קלה reddidit *leue adurendo, ustulauit, frixit, torruit, affauit*. Hinc κηλον, *siccum, κηλω comburo, κηλος, urens, vstius: item κάλον, lignum*. Quare non mirum, quod verbi Coniug. Niph. vertatur, leuis est redditus, exsiccatus est, & per Metaphoram vilescere, vilem reddi vel haberi. Non vero possum subscribere, quod pace tanti Viri dictum, verbis Leighii sequentibus, quae n. II. l. c. habentur:

per

per metonymiam (puta קלה significat) torruit, torrefecit, combussit, assauit, frixit, quod tosta, torrefacta & combusta fiant leuiora; nisi velit intellectam Metonymiam causae efficientis pro effectu, non huius pro illa. Nam quod mihi quidem videtur, τὸ torrere & comburere primaria est radicis significatio, vt adeo datur prioritas causae & effectus. De participio Paul. th. II. §. 1. actum. Substantiuum voci קלי cognatum est קלון quod leuitatem importat. Cum vero ex Comp. Danz. §. 45. in II. not. I. p. 122. notum sit, verba geminantia secundam interdum confundere formas cum quiescentibus secunda, vel tertia radicali, non incommode ad cognata vocis קלי proxima referri potest radix קלל leuari, leuem &c. esse vel haberi, de qua significatione scite iudicant Buxt. in Lex. & Scheraeus l. c. quod sit *quantitatis & qualitatis*, vel, quod locum habeat in quantitate & qualitate.

§. III. Ad remota Vocis nostrae cognata refero צלה & מהבהה. Et quidem quod ad prius, notat id assauit, redditurque à LXX. I. Sam. II. 15. ἐπιτῆσαι torrere, vel, ad torrendum, assandum, ac proinde eiusdem fere cum קלה est significationis. Idem est dicendum de nominibus inde ortis צלי vnde צל-אש Ex XII. 8. ὀπτα πύρι, offum, & צליל tostum, torta, vt vulgo vocant, quod occurrit Iud. VII. 13. צלול לחם (Secundum קרי צליל) minus congrue redditum a LXX. μαγίς ἀφρα frustum panis, accuratius a B. Luthero, ein geröstet Brodt Vid. Buxt. l. c. Posterior nomen quod attinet, quoad literas quidem & significationem, quae hic attenditur, in Codice Sacro non occurrit, ponitur tamen, adnotante Buxtorffio in voce יהב in Targum Hierosol. pro hebraeo צלי Ex XII. 9. Hinc est, quod R. Salomon & Kimchi, qui in lib. Rad. tradit, etiam Arabicè sic sumi, l. c. זבחי הבהבי Hof. VIII. 13. sic exponunt: *sacrificii assatorum meorum*. Caeterum vocem hanc apud Talmudicos eodem modo vsurpari de fructibus & frugibus, quae ad ignem assentur, vt ad cibum tanto sint commodiora, scribit cit. Author, vbi vide sis l. c.

Thefis IV.

(3) Ex quibus tandem omnibus fixus statusque vocis significatus facili negotio colligi poterit.

32.
31. 3.
0.
19.
27.
3.
2.

De quo quidem vel imprimis hoc in negotio sollicitos esse nos oportere res ipsa loquitur. *Genuina* igitur & propria vocis קָלִי significatio haec est: *Notat rem quamcunque igne ita tostam, ut leuissima & combustioni proxima exinde facta reductioni in puluerem vel farinam sit adaptata & accommodata.* Patet haec collectio ex duabus immediate antecedentibus thesibus, ut aiunt, ad oculum, quas tribus verbis repetere liceat. Nimirum si radix קָלִי & cognata eius non nude rem aridam factam, sed multo plus, scil. tostionem, aflationem & tantum non combustionem, nec non inde exortam, si ita loqui fas est, leui factionem significat, sequitur, quod significatio vocis קָלִי in medium allata genuina sit, illique vere competat. Atqui prius verum esse probant th. cit. E. & verum erit posterius. Connexio namque in trita Grammaticorum regula fundatur: *Deviata sequuntur naturam Primitiuorum.*

Thesis V.

In omnibus, vbi Viri θεόπνευστοί vocem קָלִי adhibuisse deprehenduntur, locis, adducta significatio locum habet.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

§. I. Probo hoc paucis in antecessum per *inductionem locorum*, in quibus exponendis cardo rerum vertitur, quaeque seorsim in distinctis thesibus paulo post accuratius tractabuntur. Sunt hi Leu. XXIII. 14. 1 Sam. XVII. 17. XXV. 18. 2 Sam. XVII. 28. Ruth. II. 14. Quod ad primum locum spectat, ex contextu planum est, id, quod τὸ קָלִי significat, separari non tantum a liquidis oblationibus, sed etiam ab aridis fructibus & frugibus virentibus, sub voce בְּרֵמֶל comprehensis, nec non a frumentis in cibum iam iam praeparatis, quae vox לֶחֶם complecti videtur, Deo offerendis. Quid igitur restat, quam ut, collatis reliquis, statuamus, τὸ קָלִי notare legumen quoddam, nondum quidem vsui complete accommodatum, tostum tamen, ut comminui & farinae instar vsurpari queat. Idem fere de reliquis locis dicendum.

§. II. Confirmo meam sententiam, vel, si mavis, hypothesin, per *versiones* probatorum Authorum, qui, licet alioquin mirum in modum dissentiant, in eo tamen amice conspirant, quod per

per τὸ קלי tostum quid, quicquid etiam sit, intelligi debeat. Audiamus ex multis aliquos, & videbimus. LXX. Int. distincta male contrahunt, reddentes קליוֹפְרמל ita: πῆφουγμένα χιῖδα νέα τὸ-
stas spicas novas, non attendentes קלי esse substantivum & per copulam ἡ vocis sequentis ab hac distingui. Interim tamen ea-
 tenus mecum consentiunt, quatenus in vertenda hac voce verbo φεύγω, torreo, torrefacio, vtuntur. Melius B. Lutherus vocem exponit per Sengen. Quamvis enim libenter confitear, me non intelligere, quid sibi Sengen h. l. velint, vbi de re sermo est a frumentis diuersa, habeo tamen quod volo, nempe τὸ קלי si-
 gnificare rum tostam (virentes namque spicas פְרמל dictas per Korn exponit.) Castellio reddidit per *tostas fruges* & a pane polentaque distinguit. Martin in versione Bibl. gallica vertit *grain roti* & contradistinguit *au grain en épi*, quo haud obscure innuit, קלי esse rem ad vsum iam iam quodammodo praeparatam. Stephani vetus & noua habet *polentam*, quae τὸ torreri necessario requirit. Clericus in Pentateucho LXX. Int. sequitur. Reliquorum locorum versionibus vocis nostrae adducendis superfedere potero, conuenientibus quippe propemodum cum modo adductis. *Ἐπιπίσις* vero & vltior explicatio addetur in th. sqq. H. l. sufficit probasse & confirmasse, קלי indigitare *tostum quid inter legumina referendum*.

Thesis VI.

Cum vero loci citati vtramque hac quidem in re paginam faciant, tantum abest, vt penitior eorum inspectio abs re sit, vt potius ea summe necessaria iure meritoque optumo censeatur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Authores enim, duces suatoresque loci hi mi fuere, vt hypothefin de *vestigiis porus Coffee in Scripturis S. probabiliter reperiundis* defendendam (faxit summum Numen feliciter!) susciperem. Iam vero πρώτων ζήτημα de quo sub iudice lis est, omnium minime negligi debet. Quare mearum omnino partium est, vt omnem moueam lapidem, quo locis allegatis lucem aliquam accendam, & hypothefin meam, quantum quidem salua veritate sanaque ἐπιμνήσια fieri poterit, stabiliam. Ignoscat vero B. L. vbi

quidem rem acu non retigero, respiciens voluntatem. Videamus igitur, quid *certi* hoc in negotio proferri queat.

Theſis VII.

Ex loco, qui Leu. XXIII. 14. habetur, ad minimum id luce sua radiat, quod קָלִי denotet tostum quid, idque a pane ordinario diuersum.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Praecipitur קָרְבָּן oblatio ad exhibendam debitae erga Deum gratitudinis & obedientiae tesseram, quod septimanas staret, ut loquitur Ier. C. V. 24. messis custodiuerit. Quod praeceptum populo suo tam arcte iniungit, ut ei comedendis terrae frugibus nouis ante oblationis diem serio interdixerit. In interdictione hac speciatim mentionem facit לֶחֶם וְקָלִי וְכִנְמֹל summus Legislator. Quaeſitur, an & quomodo haec tria a se inuicem distinguantur? Et hic non possum, quin a Guffetio abeam, qui haec tria tantum *apparatu* differre ait. Concedo quidem, קָלִי habere *relationem ad messem* (generatim ita dictam) sed *non eandem*, ut ille existimat, ac panis & spica virens. *Reale enim discrimen* inter haec omnino intercedere, probo sequentibus: 1) quia seorsim nominantur, 2) quia קָלִי substantiuum est, nec est, cur adiectiuum vicem hic sustinere dicatur, cum hoc non fiat in reliquis locis, 3) quia dari non potest ratio sufficiens, cur spicae torrefaciendae fuerint. Aut enim id factum esset, ut grana nuda comederentur, sed qualis quaeso esca haec? aut ad molendum & inde conficiendum panem, sed id iam iam per לֶחֶם prohibitum. Quid ergo restat, nisi hoc, esse קָלִי rem a *panis causa materiali diuersam*? Clericus quidem in Pentateucho putat, קָלִי proprie esse *hordeum tostum* confertque Cap. II. 14. additque, hoc (quod hordeum sit tostum) videre factum, cum ut facilius excuterentur acera & gluma, tum etiam, ut ei sapor conciliaretur; at enim vero ex dictis patet, hoc minus esse probabile. Idem est sentiendum de Stephani explicatione, ubi dicit, magni nominis apud hebraeos virum (intelligit R. Salomonem) dicere, קָלִי farinam esse factam e spicis plenis aut teneris ac virentibus, quam siccent in furno. Quamuis autem in loco nostro expresse non legatur, קָלִי esse *oblatum*, factum

factum tamen probabilie fit ex eo, quia & hoc & reliquae fruges per oblationem erant sanctificandae.

Thesis VIII.

In loco, qui legitur i Sam. XVII. 17. aliqua vocis nostrae in scribendo a reliquis discrepantia inuenitur, quae tamen non obstat, quo minus hic aequae ac in Cap. XXV. 18. & Ruth. II. 14. pro certo aestimetur, denotare eam rem tostam, quae cum pane haudquaquam coincidat.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Vt pauca de *diuersa vocem scribendi ratione* per **Σ** in fine additum moneam, debet haec litera originem *vel* extrusae literae radicali **Π** in **Σ** ob §. 3. Comp. Danz. facile permutandae, *vel*, quod probabilius, figurae, quam Paragogen vocant, quae vocem litera aliqua in fine adiecta producit, iuxta §. 54. etiam litera **Σ** potissimum post **Π** verborum. Pergam nunc in proposito dicamque, quid mihi *certum* hoc in loco vocari posse videatur. Nempe hoc, quod in thesi in dictum, denotari ibi per **תלל** *rem tostam, quae cum pane haudquaquam coincidat.* Id quod *עוצה* textus facile dat comprobatum. Nam vox, quae immediate sequitur, est **תלל**; qui igitur vnum idemque, vel apparatu tantum distinctum, duabus vocibus indicetur? Accedit, quod spicae non ineant *mensuram*, quae hic vocatur *Epha*, continetque secundum Crellium in Concord. Reali voce *Epha* tria sata vel decem Gemor. Ex quo sponte sequitur, fuisse **תלל** *non frumentum* siue panis materiam, sed *alium quendam fructum studio tostum.* Quod etiam innuere videtur **Π** *emphaticum* ad distinctionem a pane adhibitum. Confirmat meam sententiam Clericus in Comment. ad h. l. *Epha*, inquit, *continebat ex calculo Eduardi Bernardi circiter libras 50. hordei, ex eo pondere, qui dicitur avoir du poids, in Anglia, pauciores tosti, quia tostum leuius est. Hinc polentam, addit, conficiebant.* De qua quidem opinione Sect. I. Cap. II. agetur, perinde vt de Stephani versione & explicatione, qua **תלל** pro polenta & farina spicarum tostorum habetur, cum quo consentit Osiander, qui in Not. Bibl. inquit:

inquit: diese Epha Sengen, d. i. nehmlich Mehl so aus neuen Korn, welches man am Feuer gedörret, gemahlen worden.

§. II. Quod de loco, quem nunc considerauimus, dici debuit, idem & de duobus reliquis in thesi allegatis erit sentiendum, nempe קלל esse fructum tostum, qui cum pane nihil habeat commune. Et quod quidem ad 1 Sam. XXV. 18. attinet, in aprico est positum, Abigailam *praeter panem* το קלל attulisse. Notatu quoque dignum est, quod haec vox cum *uis passis* & *ficibus* coniungatur, ac proinde inter *fructus arborum* referatur, quod euidenti est indicio, vocem קלל *non sumi adiectiue*, quod putat Clericus ad hunc locum, vertens eam per *hordeum tostum*. Licet autem ex loco Ruth. II. 14. idem euinci nequeat, inficias tamen iri nequit, per קלל non posse intelligi panem, cum, hunc tostum vsurpatum fuisse, nullibi locorum reperitur, indicari tamen aliquid, quo praesertim *tempore messis* utendi *ad refrigerandum* mos tulit. Clericus concedit, ex קלל factam esse *polentam* aut *pultem*, miraturque vnde LXX. sumserint vocem εβύσις, aliis graecis scriptoribus ignotam, quae forte fuerit Alexandrina & significauerit struere εις βύον seu in cumulum, vt quando magna copia cibi in cumulum structa cuiquam adponatur. Se tamen vix credere, huic loco convenire hunc significatum, quia sermo sit de polenta siue cibo liquido, qui in cumulum non coaceruetur; αλιφισον enim siue farinam siccam non comedi. Ex eodem capite mirum omnino est, & Veterem & Nouam Stephani veris: & congeffit polentam sibi, & porrexit ei polentam, cum tamen explicatio habeat, קלל esse genus farinae ita dictae a torrendo, quod Chaldaeus paraphr. reddiderit farinam tostam. Carpzouius, qui in Colleg. Rabb. Bibl. in lib. Ruth. multas multorum versiones & opiniones de hac voce congeffit, tandem dicit, קלל fuisse, *cibum, ex hordeo confectum*, verum cuius exactum conficiendi modum ignoremus, vnde certo adserere nequeamus, num ptisanæ fuerint, vt vt speciem aliquam habeat probabilitatis &c. Quicquid autem sit, thesis satis superque probata est ac confirmata.

Thefis

Thesis IX.

Princeps, qui huc spectant, locorum facile constituitur locus, qui legitur 2 Sam. XVII. 28.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

In eo enim *bis* haec vox occurrit, adeoque extra controuersiae aleam positum est, *res* ibi per eam denotari, licet *non re ipsa, apparatus tamen distinctas*. Nam opus esse mihi quidem non videtur, ut statuatur, fructum *duplicis generis* per קָלִי esse intelligendum, licet prima vice cum קֶמַח farina coniungatur, secunda vero inter legumina referatur. Nec aliquid impedire video, quo minus posterius קָלִי *pro fructu ipso vel tosto vel torrendo*, prius vero pro farina inde confecta habeatur. Ut adeo illud principii, hoc vero principiatu vices sustineat. Vide tamen Th. XII. C. II. Sect. I.

Thesis X.

Ex hoc tamen loco hac quidem vice pro scopo hoc in capite praefixo nihil aliud euincere volo, quam (1) quod per τὸ קָלִי neutiquam aliquid indicetur, panis adinstar adhibitum.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Nam textus hic non iis modo, qui rem per vocem hanc indigitatam loco *panis* fuisse hominibus, sed illis quoque, qui eam pro *bordeo tosto*, itemque pro *pro farina ad pinsendum* destinata, nec non pro *polenta* habent, aperte aduersatur. Probant meam sententiam & pro ea militant argumenta quae sequuntur. (1) Panis causam materialem sub vocibus וְשַׁעֲרֵי הַטִּימִם comprehendere animaduertimus, cum haec hordea, illa tritica notet. (2) Haec duo frumenti genera per regem minorem אֶרֶב a farina & קָלִי accurate distinguuntur. (3) Non suppetit ratio, cur vna eademque res, nempe panis, vel quatuor vocibus indicetur, cum abunde sufficiant duae priores. (4) Farinam ad pinsendum, vel etiam ad pultem accommodatam vox קֶמַח commodè exprimit, uti fit Gen. XVIII. 6. Es. XLVII. 2. (5) Nec hoc in loco opus esse duco, ut substantiuum pro adiectiuo positum existimetur, cum huic opinioni copula ꝛ perpetuo contrarietur. Quare non facio cum Clerico, qui vo-

C

cem

cem nostram vbique adiectiue sumit. Nam priori vice incongrue hordeum supplet, quod vocat tostum, posteriori vero vocem nostram cum lentibus coniungit, hasque tostas nominat, & a crudis distinguit. Nec ratio eius me mouet, quam sequens ad voces: crudas & tostas, Obseruatio habet: suppleuimus, inquit, crudas **קָרְמֵל** vt Leu. XXIII. 14. quia sequitur **קָרְמֵל** quod non potest hic Substantiui loco haberi, quia antea iam memoratum **תֹּסֵת** Substantiui nominis loco. Sed petit id quod est in principio. Male autem LXX. vocem hanc omiserunt semel, nec tamen eam ob causam pro superflua haberi potest. Putat quidem Carpz. l. c. hos Interpretes prius **קָרְמֵל** *ἀλευρα*, posterius autem *ἀλφίτα* reddidisse. At, quod pace tantum Viri dixerim, per *ἀλευρον* vertunt **קָרְמֵל** per *ἀλφίτον* vero prius **קָרְמֵל** clauduntque v. 28. cum voce *φακός*, qua reddunt **עֲדָשִׁים** Edit. Reinecc. Lips. 1730. Stephani Vetus prius **קָרְמֵל** per polentam, posterius per frixum cicer exponit, Noua vero utrobique polentam retinet, & annotatio quidem per priorem polentam triticeam, per posteriorem leguminariam intelligit, at triticum & farina antecedunt, nec potest probari, quod posterius **קָרְמֵל** ex classe integrorum leguminum debeat excipi.

Thesis IX.

(2) Quod res per vocem hanc indicata, quae demum ea cunque sit, inter legumina sit referenda.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Hoc enim ex textu tam certum est, quam quod certissimum, uti nos vel ocularis inspectio abunde docet. Praecedunt in posteriori hac versus parte **פֹּל וְעֲדָשִׁים** in quibus exponendis maximam qua partem conueniunt Interpretes, reddentes hoc *lentes*, illud *fabas*, Singulari ibi posito pro numero plurali. At magnum inter eos discrimen ratione vocis nostrae deprehendere licet, uti Th. V. §. 2. indicatum. Probo autem thesin sequentibus: (1) Praecedentes legum entorum voces **תֹּסֵת קָרְמֵל** clare sibi vindicant. (2) Accentus ([^]) qui est in voce nostra priori, distinguit ab hac posteriore, ostenditque hanc ad lentas & fabas, non ultra extendi debere. (3) Copula **ו** & natura vocis **קָרְמֵל** grammatica dirimunt eam

eam a *praecedentibus* leguminum generibus, testantur tamen, illam ad *legumina* pertinere, & *peculiare eorum genus* constituere. Non plane mihi aduersantur plerique Interpretes. Sic enim praeter Authores alleg. Münsterus in *Versione* posterius קלי vertit tostas leguminum spicas, atque in *Glossa* addit, duplices attulisse tostas sqicus, quasdam fuisse ex tritico, & alias ex leguminibus. Huic consentit Vatablus in *Scholiis*. Imprimis notari merentur verba R. Salomonis Iarchi & Aben-Esrae fol. 349. fac. 2. qui duas dicunt adlatas ad Dauidem species edulii ex frugibus in fornace exsiccatis, vel ex farina lentium facti, mixti cum sale, alteram quae ex tritico, alteram quae ex lentibus sit facta. Quibus fere consentanea est sententia Rabbenu Ieschaiae, qua duas statuit fuisse species קלי גז, alteram frumenti, alteram leguminum, quam sententiam facit suam, qui haec adducit, Carpz. l. c. Quae omnia licet hypothese de fabis, ex quibus potus Coffee conficitur per קלי רז intelligendis non prorsus sint conformia, eatenus tamen ad eam accedunt, quatenus testantur, rem per vocem hanc indicatam ad *legumenta* pertinere & *legumen* esse a caeteris leguminibus *diuersum*.

Thesis XII.

Populi, cuius in gratiam omnia, quae in duobus Cap. cit. versiculis recensentur, attulisse Barfillai dicitur, non famem solum, sed sitis quoque, & quidem praepremis erat sedanda.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Sive enim *iter* valde molestum & multa ob instans periculum cum celeritate factum, siue id, quod expresse legitur, dixisse Viros, qui apparatus hunc & necessaria attulisse dicuntur, populum, quem scil. David secum habebat, fore *famelicum & lassum* (Graeci vocant *ελελυμένον* solum, *verschmacht*) וצמא & *sitibundum* in deserto, consideremus, negare non possumus, necessitatem haud minorem adfuisse sitim quam famem depellendi. Aestum enim, de fatigationem & fluctuationem haesitationemque, in qua Dauidis & populi animus tum versabatur, *sitim* magnam excitare, vel lippis & tonsoribus notum est. Cum igitur prius de Davide & populo dici debeat, consequitur, quod & posterius, nempe sitis

tis in eos cadat, adeoque & haec praepremis sedanda fuerit, quia fitis fame intolerabilior censetur.

CAPVT II.
DE EO QVOD HOC IN NEGOTIO SVO PROBABILITATIS GRADV
HAVD DESTITVITVR.

SECTIO I.
P O S I T I V A.

Thesis. I.

Nihil obstat, quo minus causa potus Coffée materialis, vti vocant, iam iam inde a multis temporibus nota atque vulgata credatur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Monui iamiam Th.I. §. 2. Cap.I. Sect.I. probe notandum esse, quod regio, in qua fructus hic potissimum habetur, *terrae Canaan sit vicina*. Est enim ea Arabia, vti non tantum ex supra dictis constat, sed etiam in Lexico Vniuers. P.III. p. 534. sub tit. Bon fusius probatum, vbi quae ad potum hunc pertinent, in compendio fere absoluta inuenies. Quotus autem quisque nescit, *Arabiam & Soriā esse regiones finitimas*, quandoquidem illius, quod ad plagam Septentrionalem spectat, & huius fines coniunguntur, teste Hubnero in *Fragen aus der Geographie* p. 819. Atqui ad Soriā regionem hodie Turcarum imperio subditam, praeter Aleppum & Tripolin pertinet quoque praefectura a *Damasco* cognominata, in qua sita est *Hierosolyma*, metropolis regni Iudae, nec non *Samaria*, sedes Regum olim reliquarum tribuum Israelicarum, vti patet ex lib. cit. p. 809. sqq. Studio autem ab initio huius *in Deo* dixi, fructum, de quo hic sermo, *potissimum* in Arabia inueniri. Nam determinatio haec & restrictio docet, assertum *non exclusiue* capiendum esse, vt reliquae regiones a productione fructus huius essent excludendae. *Alias* namque *terras* illius esse feraces & ad producendum illum aptas creatas, ex Lex. paulo ante cit. probatur, vbi ita fere legitur: *Hernach* (scil. praeter Arabiam) wird es (das Coffée Gewächse) gebauet in Iaua in Ost-Indien, daher die Bohnen Ost-Indische zum Unterschied jener, die Levantische heißen, genennet

genennet werden. Weiter findet man diese Frucht in Ceylon und Mocca zc. Die Javanische sind grosse weißgelbe Bohnen und machen die schlechteste Art aus, die Ceylonische sind klein gelblich, die Moccische klein grünlich, welche vor die besten gehalten werden. An welchem Unterschied nicht das Clima sondern die Wartung und Einpackung schuld seyn soll. Cum igitur non tantum aliis in locis & terris fructus noster nascatur, sed terra quoque sancta finitima sit illi regioni, in qua is potissimum habetur, nihil video obstare, quo minus statuatur, fructum hunc in *Asiaticis terris*, & praeferrim in finitimis, multo ante, quam in Europa innotuit, notum atque vsurpatum fuisse. Accedit, quod nonnulli putant, fructum nostrum ex *Aethiopia* non adeo procul ab *Aegypto*, vbi populus Dei diu commoratus fuit, in Arabiam venisse. Vt adeo nullius sit moment: *Arabum superba persuasio* quam Lex. cit. ita proponit: Von dem Coffée Gewächse glauben die Araber, daß es in der Welt nirgends als in ihrem Lande oder dem glückseligen Arabien wachse. Quid? quod lac. Ponertus in Itiner. Aeth. An. 1698. 99. 1700. & Author des curiösen Tract vom The, Coffée und Chocolata testentur, fructum hunc & olim & hodiernum in *Aegypto* & *Aethiopia* reperiundum?

Thesis II.

Nec est cur dubitemus, causam quoque formalem potus nostri iam diu & apud veteres olim aequae ac apud nos hodie, locum habuisse.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Nomine *causae formalis* id mihi venit, quo in esse suo potus hic *constituitur*, estque nihil aliud, quam *debita praeparatio*, qua ad bibendum causa materialis sistitur & potus fit id quod est. Tantum autem non omnes sciunt, consuetudinem bibendi potum hunc apud Europaeos *nulla gaudere antiquitate*, nec multos eam annos posse numerare. Atqui causam eius *materialem* iam dudum fuisse notam in antecedentibus probavi, nec certo nititur fundamento *relatio*, sacerdotem quendam non adeo ante multos annos potu hoc vti incepisse eiusque virtutes detexisse, commotus ad id adductusque querela pastoris referentis, oves per totam noctem in ouili subsiluisse, postquam fructus huius folia pa-

buli instar habuissent, utpote de cuius historiae vel fabulae potius, veritate merito dubitat Lex. Vniu. l. c. Deinceps neminem fugit, multarum rerum usurpationem *non in se*, licet *nobis* no- uam esse. Quid ergo impediatur, quo minus probabile aestime- tur, fructum & potum Coffee apud Veteres, & sic quoque apud *Iudaeos*, notum fuisse, ego quidem non video.

Thesis III.

Causa denique finalis potus, qui heic sub examen voca- tur, existentiam eius diuturnam & apud veteres et- iam *Iudaeos* florentem usum ad magnum probabilitatis gradum perducit.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Cap. I. Sect. I. §. I. Th. I. primum potus nostri usum *refrigerationem* constitui, idque verbis Hubneri ex Lex. Nat. cit. ad liquidum perduxit. Idem praeter Lex. Vniu. testatur Laurent. Strauß. in disp. de virtut. Coffee annexa Scroederi Pharmacopae- iae. Gentes vero Asiaticas, & imprimis *Iudaeos*, & multa refri- geratione opus habuisse, & multis ad eam acquirendam mediis usos fuisse, Th. V. C. I. S. I. probatum dedi. Porro, quod non ignotus fuerit Veteribus tam quoad materiam, quam quoad for- mam fructus, theses praecedentes probabile reddiderunt. *Obie- ctioni* tandem, diu nos caruisse cognitione potus huius, & nesci- re, an veteres ea fuerint gauisi vnquam, occurrit Th. VI. C. I. S. I.

Thesis IV.

Quibus ita constitutis inficias iri nequit, probabile omni- no esse, quod materia potus, huius usi fuerint veteres, & imprimis *Iudaei*.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Nulla thesis probatione indiget, ac proinde illi superfedere me posse reor. Est enim nihil aliud, quam *conclusio* ex illis, quae theses huius capituli antecedentes continent, modo legitimo de- ducta, id quod ex sequenti syllogismo cuius patebit: Quicumque alicuius rei causam *materialem, formalem & finalem*, hanc qui- dem *certe*, illas vero *probabiliter* habuerunt, illi *rem ipsam* & habuisse & usurpasse probabile est. Atqui veteres imprimis *Iu- daei* &c. E. &c. Maior propositio per se stat in propositulo, sub- sub-

subsumtio vero ex Th. Th. antec. procedit, conclusio itaque sole meridiano est clarior. Caeterum mea nihil heic refert, an Iudaei fructum hunc *tantum potus*, nec insimul *cibi* instar vsurpauerint, vti Th. VIII. pluribus dicitur. Sufficit pro instituto probabile reddidisse, eos *fructus huius & potus ex eo conficiendi notitia* haud quaquam fuisse destitutos.

Thesis V.

Probabile haud videtur, veteres quoque Iudaeos mera aqua contentos fuisse & ab aliis potuum generibus, iisque potissimum, qui magna prae reliquis virtute refrigerandi gaudent, vel sponte abstinuisse vel illis plane caruisse.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Negandum quidem non est, veteres vti in cibis sic quoque in potibus *simplicitatem* admodum amasse, ac proinde simplicibus cibis & potibus, tanquam omnium saluberrimis maximopere studuisse. At enim vero obstatne hoc, quo minus probabile habeatur, quod iidem successu temporis paulatimque ab hac, optima licet consuetudine, declinauerint atque potibus perinde ac cibis *compositis* vti inceperint? Quotus enim quisque nescit, quod Noa iam iam vineam conseruerit. & quod per consequens inde ab huius tempore *vinum* innotescere coeperit? Argumentor igitur *a minori ad maius*: Si Iudaei vino, potu tantopere incalfaciente, vt aqua mixtum & sic temperatum legatur, vti fuere, probabile est, illos imprimis *potibus refrigerantibus* studuisse. Vt raceam, quod Scriptura S. certi cuiusdam potus שֵׁכָר dicti, ab inebriando, *vel* quod sit vinum vetus fortissimum, *vel* quod omnes species potuum ad ebrietatem facientium sub se complectatur, *vel* quod bibatur, vt potus vi inebriendi gaudentes, licet ex fructibus praeparatur, & *aut* non inebriet, *aut* ebrietati omnino contrarietur, mentionem iniiciat Leu. X. 9. Num. VI. 3. c. XXVIII. 7. Vt etiam silentio fere praeteream, quod Hildebrandus in Antiquir. Bibl. p. 126. scribat, Iudaeos habuisse *duo genera potuum*; potum nimirum *simplicem*, qui hinc ex vino & aqua, hinc ex pomis aut piris &c. praeparatus fuerit, & potum *compositum*, cuius alterum genus vocetur *ἀνομήλις*, alterum *ὕδρο-μήλις*.

μέλι. Nam *aestus solis* terrarum Orientalium, & quod inde ortum traxit, *studium refectionis* modos inueniendi, ex th. V. C. I. S. I. liquet. Deinceps Th. I. huius tractationis dictum, quod potus *Coffée refrigerandi* virtute gaudeat. Collatis itaque reliquis hanc in rem dictis partim, partim dicendis, negari meo quidem iudicio nequit, potum hunc Iudaeis quoque notum olim iam fuisse, esse probabile.

Thesis VI.

Significatus vocis קלי supra indicatus in potum nostrum quam optime quadrat. Ac proinde sub ea rem, tantum sine nomine, quod hodie habet, contineri, probabile redditur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Habetur is, ad quem prouoco significatus Th. IV. S. II. C. I. quam si cui conferre lubet, prius theses membrum in oculos statim incurret. Notat enim τὸ קלי rem non quamcunque aridam, sed *igne studio tostam* atque ad *comminuendum* aptam praeparatam. Quis vero nescit, fabas, vel si mauis, grana ex quibus potus noster conficitur, eum in finem torrefieri, vt comminui & in farinam commode conuerti queant? Annon igitur iure dici potest, quod vox קלי, vel, vt accuratius loquar, res per eam denotata & fructus *Coffée vnum eundemque* habeant *significatum*, nimirum quod ad vtriusque *praeparationem* attinet? Caeteroquin posterius theses membrum arbitrio cuiuslibet relinquo, velitne illud assumere, an minus. Meum tamen erit, paucis id comprobare. Dixi nempe Th. II. C. I. S. I. multa dari, quorum nomina mutata reperiantur, quaeque olim *clarius* fuerint denominata. Fortassis idem de potu *Coffée* dicendum erit, quoniam in voce קלי non obscurum eius vestigium habetur, quod ostendere & allaborati & allaborabo.

Thesis VII.

Cum radix קלה torrefactionem studio & ignis ope susceptam innuat, exinde fit probabile, per τὸ קלי intelligendum esse aliquid eum in finem *tostum*, vt postea in farinam conuertatur, eamque a panis farina diuersam.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

De genuina harum vocum notione in superioribus egi; egi etiam de actu rei, quae hac in thesi asseritur, *primo*, & quod possit fructus קָלִי comminui. Actum autem *secundum*, vel, quod ratio, cur fructus hic fuerit tostus, in *commutatione* eius in *farinam* reperiunda sit, tractat & probabilem asserit thesis praesens. Nimirum omnes actiones de iure propter certum quendam finem aut distincte aut confuse notum suscipiuntur, & stultus est, qui aliquid absque fine agit. Finem igitur, cur fructum per τὸ קָלִי indicatum torrefecerint Iudaei ad fuisse certum est. Quisnam vero? respondeo, is procul dubio, qui τὸ torreri est convenientissimus, quem puto conuersionem in farinam & comminutionem. Forasan mihi obiicietur, *alios* posse *fines* indicari, nempe tostum fuisse fructum hunc, vt eo melius ab appludis potuerit separari, item vt illi sapor conciliatus fuerit, vt moli citius vel ad alios vsus adhiberi potuerit. Verum enim vero vt silentio inuoluam, praesupponi hic plerumque, fructum hunc in appludis adhuc existentem tostum fuisse, quod tamen probari nequit, *duo* tantum *momenta* vrgeo attendenda, vnum est, quod probabile non sit, grana tritici vel hordei tosta cibi loco fuisse adhibita, de quo tamen Th. IX. fusius, alterum, quod radix קָלִה multo plus inuoluat, quam ad frumenta allegata molenda fuit necessarium. Differunt enim יבֶשׁ & קָנֵב a קָלִה vt *minus a maiori*, vti patet ex inductione locorum Ios. II. 10. Ien. XII. 9. Ier. XXIX. 22. Vt adeo appareat, fructum קָלִי non eum in finem fuisse tostum, vt ex farina inde confecta panis pinsari potuerit. Cum igitur tantum fructus Coffee sic torreatur, vt קָלִי mereatur dici, quid probabilius est, collatis reliquis circumstantiis, quam quod ille per hanc vocem sit intelligendus?

Thesis VIII.

Ambabus concedo manibus, quod τὸ קָלִי inter edulia quoque sit referendum, at euinci nequit, quod res per id significata vnice & tantum ad cibos pertineat.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

In iis enim, vbi vox occurrit, quosque superius consideravi, locis, & praesertim 2 Sam. XVII. 28. priori vice *cibum* eam denotare

D

tare

tare posse, vel rectius, rem ex qua cibus confici potuerit, absit vt negem, licet expresse non legatur, cuiam fuerit vsui destinata. Nec est, cur hoc pluribus persequar, quoniam de eo nemo facile dubitabit & scrupulum mihi mouebit. Exinde vero iam patet, euinci non posse, rem hanc non, nisi pro cibo capiendam, nec inter *potulentia* referri debere. Posito tamen, sed neutiquam concesso, quod dictis in locis $\tau\delta\ \kappa\lambda\iota$ cibum indicet, rem tamen ipsam aut alias aut plane nunquam *potus* inde conficiendi *materiam* fuisse dici nequit. Imo ponamus, Iudaeos aut plane non, aut ad tempus potum ex $\kappa\lambda\iota$ non confecisse, tamen ne sic quidem negari potest, quod huic vsui *vnquam* inservierit. Nam vnus rei plures diuersosque esse vsus, Th. III. & IV. C. I. S. I. probauit. Accedit, quod in citatis locis, vno excepto, dum alimenta recensentur, nulla *alius cuiusdam potus* mentio iniiciatur. Cur igitur per $\tau\delta\ \kappa\lambda\iota$ potus materia nequeat intelligi, ego quidem non video.

Thesis IX.

Vix ac ne vix quidem mihi, persuasum habere possum, quod cruda grana hordei & tritici, siue torrida, siue non, cibi loco vnquam in vsu ferint.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Sermo mihi est de eo, quod *ordinarie & extra necessitatis casum* fieri deprehenditur, quippe qui nullam habet legem, nec consuetudinem parit. Thesis sic explicatam sequenti syllogismo probō: Quicumque rei alicuius vsus (α) sanitati obest, (β) uulla vrgetur necessitate, (γ) fini suo non commode respondet, ille probabilis non est; Atqui de crudorum granorum vsu subsumo, E. concludo. *Maiori* per se clarae nihil addam, *Minorem* vero ita vindico: (α) Experientia testatur, cruda grana sanitati nocere; ratio est in promptu, difficillime enim a stomacho hominis possunt concoqui. (β) Grana ordinario modo moli & ex eorum farina panis confici potest. (γ) Quot quaeso grana ad satietatem forent comedenda? *Discipulorum Seruatoris*, qui spicas fricuisse in Sabbatho leguntur Matth. XII. I. Luc. VI. I. *exemplum* in contrarium allegari nequit, quippe in casu necessitatis constitutorum, nec grana torrida comedentium. Eorum igitur

tur factum nullam in consuetudinem trahi debet. Ex quibus colligo, per *רֹ קָלִי* non grana tritici vel hordei, sed rem eum in finem tostam, vt moli potuerit, intelligi debere. Quod quia *cum fructu Coffee*, nec cum aliis fructibus & fabis fieri soleat, farinaque ex qua panis pinfitur, seorsim nominetur, probabile est, *רֹ קָלִי* esse illum ipsum fructum, ex quo Coffee constat, & farinam inde confectam.

Thesis X.

Cum Lev. II. 14. *גֵרֶשׁ בְּרֵמֶל* & C. XXIII. 14. sola vox *בְּרֵמֶל* omnes spicas virentes, tanquam materiam *לֶחֶם* praecedentes, haec vero vox omnia esculenta ambitu suo complectatur, fundamento suo non caret hypothesis, qua statuitur, quod per *בְּאֵשׁ קָלִי* in priori, & per *קָלִי* in posteriori loco aliquid intelligatur alii etiam quam cibi vsui destinatum.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

§. I. Vox *בְּרֵמֶל* vel est nomen proprium oppidi & montis fertilissimi Ios. XV. 55. 1 Reg. XVIII. 19. vel est nomen appellatiuum significans in genere locum fructibus & frugibus refertum, Ios. XXIII. 15. in specie vero spicam virentem, vt praeter locos in Th. cit. 2 Reg. IV. 42. C. XIX. 23. Nomen *גֵרֶשׁ* descendit a rad. *גֵרַשׁ* expulit, eiecit, ac proinde cum *בְּרֵמֶל* iunctum grana excussa denotat. Cum igitur Lev. II. 14. & XXIII. 14. non tantum *בְּרֵמֶל* contra distinguatur *רֹ קָלִי*, verum etiam prius nomen *singularis sit numeri*, cuius vocibus Scriptura S. quandoque *collectam multitudinem*, vel etiam *totam speciem* exprimit, docente Glass. Phil. V. L. III. Tr. I. Can. XXIII. sequitur, quod vox posterior aliud quid, quam spicam notet. Obiicies forsan cum Guffetio, Rob. Steph. aliis *בְּרֵמֶל* & *קָלִי* tantum *apparandi modo differre*; sed obstant, quae Th. VII. Sect. II. C. I. & Th. IX. huius Sect. dicta. Porro constat, quod *לֶחֶם* vi radicis *vesci significantis*, saepius in genere idem sit quod *cibus* quicumque, vt probant exempla Gen. III. 19. Num. XXVIII. 8.

§. II. Ex quibus probabiliter concludo, *קָלִי* esse fructum

ctum *diuersi* a בְּרָמֶל & לֶחֶם generis, & ad minimum potuisse *ad potum* inde conficiendum adhiberi. Tantum autem abest, vt descriptio טָר קָלִי per בָּאֵשׁ קָלִי אֲבִיב hypothesi meae aduersetur, vt potius illam stabiliat. Nam ex illa videmus, קָלִי non notare fructum *nude aridum* sed ita tostum, vt *combustioni* sit *proximus*. Quare cum probari nequeat nec probabile quidem sit, id cum vilo frumento vel fructu cibi instar tantum vsurpando factum fuisse, cumque constet, praeparari ita fructum Coffée, probabile omnino est, קָלִי dictis in locis illum ipsum esse, potus potius quam cibi vsui destinctum.

Thesis XI.

Nihil potest obiici, quando statuitur, causam potus Coffée materialem, i. e. fabas seu grana, siue tosta, siue minus, aequae ac reliqua Deo fuisse oblata.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

In antecedentibus probaui, quod טָר קָלִי a frumentis differat, adque legumina dubio procul pertineat. Atqui non liquet, vllas alias fabas ita torreri, vt dici possint קָלִי, exceptis iis, vnde potus noster conficitur. Planum autem est Leu. II. 14. & probabile C. XXIII. 14. recenseri *obiectum* טָר מִנְחָה & טָר קָרְבָּן *muneris* & *oblationis*, des Speiß = Opfers. Porro sub vocibus לֶחֶם & בְּרָמֶל & לֶחֶם קָלִי frumenta comprehendi possunt, a quibus טָר קָלִי distinguitur. Quid igitur eo est probabilius, quod hoc notet *causam potus Coffée materialem*, hancque proinde Deo fuisse oblatam, & *vel* ex vero, *vel* in ampliacione ita dictam? Accedit, quod Leu. II. 14. sermo sit de מִנְחָה בְּבוֹרִים & de fabis Coffée constet, quod sint omnium *primi fructus*, cum per totum annum dentur maturae immaturis mixtae. Quid? quod haec מִנְחָה inter alia *oleum* additum habuisse legatur. Fortassis hoc oleum ex fabis nostris fuit confectum, cum hae sint oleo valde referrae. Denique *esculentorum* & *potulentorum* siue *liquidorum* vnus idemque Author clementissimum Numen est, pro his proinde ac pro illis per oblationem honorandum. Qui igitur absurdum esset aut in ludibrium cederet, sistatur, causam potus Coffée materialem Deo fuisse oblatam, vel ipsum etiam eius *oleum* ad מִנְחָה perti-

pertinuisse? An propter hodiernum earum abusum fabae hae definiunt esse bona Dei creatura cum gratiarum actione & precibus sanctificanda & vsurpanda? Annon *vini*, quod ad libamen pertinet aliarumque rerum, quibus abutuntur multi, mentionem iniiciunt sacrae paginae? Quis fieret, ut religioni ducendum esset, statuere, quod fabae potus. Coffee ad *sacrificiorum species* sint referendae?

Thefis XII.

Nullus dubito; quin Barfillai de sedanda siti pariter ac fame Daudis Regis & populi sollicitus 2 Sam. XVII. 28. non mera edulia, quin potius & potulenta subministrauerit.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Tritum est vernaculae nostrae prouerbium idque veritati consentaneum: *Giebt einer Speise sonder Trank, so weiß man ihm gar schlechten Dank.* Probatum quoque est, populum, cuius in gratiam Vir illae quae l. c. recensentur, attulisse legitur, & fame & siti laborasse, vid. Th. XII. C. I. Sect. II. Annon ergo probabile, eundem esculentis iunxisse *potulenta*? Quanam vero quaeso? nec de vino, nec de villo alio potu eiusque materiali aliquid habetur, nec ad hoc commode referri potest, praeter *טו קלי*. At, inquis, bis l. c. vox haec occurrit; num vtraque vice *potulentum* notat? Respondeo: *prius קלי* vel significare potest materiale potus in ampliatione ita dictum, vel edulium esse, ex vno tamen eodemque fructu nempe *קלי* constans, *posterius* autem est vel *קלי* vere *קלרי* vel potus iam iam praeparatus. Clarius: *prius קלי* forsan indicat vel cruda grana, vel ad escam praeparata, *posterius* vel potum ipsum, vel materiale illi destinatum. Ut adeo *fructus* quidem utrobique maneat *idem*, *duplex* tamen eiusdem *apparatus* sit intelligendus. Cum igitur *טו קלי* ad nihilum proximus accedat, quam ad potum Coffee, non video, quare per illud non debeat intelligi.

Thefis XIII.

Rebus sic stantibus haud exiguo probabilitatis gradu gaudet hypothesis, quod potus Coffee iam dudum fuerit notus & per fructum *קלי* intelligatur.

ΕΚΘΕΣΙΣ.

Est haec thesis nil nisi *collectio* ex haecenus dictis legitime deducta, quam paucis probare & illustrare liceat. Causa ex qua potus nostri refrigerationi imprimis inseruiens sunt grana vel fabae (per Th. I. Sect. I.) *טו קלי* ad legumina pertinet (per Th. XI. C. I. Sect. II.) Aestas terrarum Orientalium varios refectio- nis modos docuit (per Th. V. C. I. Sect. I.) Indaeos nuda aqua ad refectio- nem fuisse probabile non est, (per Th. V. C. II. Sect. I.) perinde ac illud, eos nuda

32.
31. 3.
0.
1.
29.
5.
27.
2.
3.
21.

nuda grana torrida cibi loco vſurpaſſe. (per Th. IX. l. c.) Significatus vocis קלוי in potum noſtrum optime quadrat. (per Th. VI. l. c. &c. &c.) Quare probabile eſt, hunc per illam ſignificari. Theſin quodammodo *illuſtrant*, quae ſequuntur, teſtimonia. Tremellius & Iunius poſterius קלוי 2 Sam. XVII. 28. pro *lentibus toſtis* habent. Belgae vertunt: *Linſen auch gerbſt*. Guſſetius ex Bocharti Hieroz. dicit, *legumen* illud ſonare, nempe *cicer frixum* Arabice *Vsnem*, quod ſaporeſit ſalſugineo & cum lacte edi (cur non & bibi?) ſoleat, quodque in ſartagine praeparetur & torreatur. Denique probari nequit, quod lentes fuerint toſtae, & quod קלוי notet Grûge, nec indicari, qualis polenta debeat intelligi. E. explicatio, quam ſuppeditat hypotheſis, vocis קלוי omnium erit probabiliffima.

SECTIO II. REMOTIVA, SEV OBIECTIONVM SOLVTIO.

Obiectio - 1.

Antiqua eſt ſententia, quod קלוי frumentum notet, cibi inſtar a populo Iſraelitico adhibitum.

Reſponſio. Id me minime fugit, ſicut allegatae in ſuperioribus verſiones abunde exponunt. At enim vero, non ſemper & vbique verum eſſe, *optimum quod antiquum*, quis neſcit? Haud enim exiguus earum numerus opinionum eſt, quae pro veris diu habitae tandem accuratori diſcuſſae ſtudio conciderunt. Quare non ex antiquitate, ſed ex veritate ſunt ponderandae, quam ſi demonſtrare & ad liquidum omnino perducere non licet, in *probabilitatis* terminis erit ſubſiſtendum, illaque ſententia aſſumenda, quae plurimos probabilitatis gradus admittit. Atqui totus in eo haecenus fui, vt hos hypotheſi meae vindicarem, & antiquam ſententiam illis deſtitutam oſtenderem, quo vero ſucceſſu id a me factitatum fuerit, aequo aequi Lectoris iudicio lubens relinquo. Hinc obiectio hypotheſi meae nihil praecudiat.

Obiectio 2. Studium alios taxandi, & pruritus noui quid in ſcenam producendi nouarum opinionum matres ſunt ſat infelices.

Reſponſio. In *theſi* concedo, in *hypotheſi* vero & applicatione ad memet & praefentem meam tractationem totum nego argumentum. Nam conſcientiam teſtor, me nolle alios *taxare* viroſque eruditos, *ὡς ἐκ ἐπι βάρους τὰ ὑποθήματα βαρῶν*, perſtringere. Suſcepi autem laborem hunc ſuaſu potiffimum duorum quorundam Amicorum, quos pro multis amicitiae fauorisque teſſeris obſtrictus colo, dum Spiritus aliqua ſaltem probabilitatis ſpecie tueri. Nec *novitati* hac in re ſtudeo, quandoquidem hoc *πρόβλημα* iam dudum fuit ventilatum. Nam Authores Sel. Bibl. Theol. P. XLV. p. 830. ſcribunt: *Es ſey beſandt, daß auch der ſeel. Herr Caſpar Neumann die in dem N. T. oft vorkommende und ſo genaundten Saugen vor nichts anders als vor Coffee-Bohnen halten wolte.* Quamuis

nis autem J. S. Euschie in epistola ad I. E. E. quae ibidem P. LXXIX. p. 897. seqq. habetur, de eo dubitet, & B. Neumannus ipse in Biga difficultatum sacrarum de gemmis Vrim & Thumim dictis Ex. XXVIII, 30. & de cibo Samariae obsessae II. Reg. VI, 15. cui iuncta est responsio ad quaestionem amici: num potus Coffeei dicti aliqua in sacris literis dentur vestigia? ad Ill. Dn. de Leibniz scripta Edit. vlt. Lips. 1709. in 4to scribat, quod קָהֶּ fuerint puls, alica, 'prifana, polenta, Grif, Grütze, Graupe, fatente hoc etiam versione nostra germanica II. Sam. XVII, 28. totumque scriptum his concludat verbis: *Breuiter: frumenta atque legumina haec p. integra attulere amici Davidis, p. in molendinis atque mortariis, pro more illorum temporum, attrita: gang und auch gemahlen oder gestampft. Adfuisse autem in his aliquid potui nostro Coffee dicto simile rebus sic stantibus dici nequit: in Tenzelii tamen monatlichen Unterredungen Anni 1698. p. 393. eadem hypothesis proposita legitur, vt & in Bibl. Acc. Dachf. ad Ezech. c. IV. v. 9. & ex his sequitur, infimulari me nouitatis non posse. Et ponamus etiam, plane nouam esse hypothefin, an propterea non fuerit proponenda? Nonne multa adhuc in codice sacro ignota ideoque ruminanda? Vide, si placet, Th. VII. & VIII. cap. I. Sect. I.*

Obiect. 3. Omni plane vsu hypothesis haec, cuius licet, caret, nec vllum ex ea emolumentum vel ad Theologiam, vel ad Philologiam redundat.

Resp. (1) Dubio caret, quod vel vnica sacrarum paginarum vox digna fit, quae consideretur accurate, cuiusque significatio genuina eruatur. Vid. Th. VIII. S. I. cap. I. Quod cum in disputatione hac, ratione vocis קָהֶּ conatus sim facere, fecisse me aliquid arbitror, maximo non indignum Philologo. (2) Theologiae pars summe necessaria est *Exegesis*, cuius sane non vltimum merito vocatur aduinculum *Philologia*, quae non tantum circa *integras enunciationes*, verum etiam circa *singulas voces* enodandas occupatur. Iudicet nunc vnusquisque Lector candidus, an non ad vtilitatem Theologiae & Philologiae vergat hypotheseos pertractatio, ad hanc quidem *immediate*, ad illam vero *mediate*.

Obiectio 4. Cocceianissimum, voces sacrarum literarum tantum, quantum possint, significare, defendentem haec hypothesis sapit.

Responsio. Si verum esset, quod vult obiectio, ad furcam & patibulum relegarem hypothefin, & nunquam defendendam sumerem. At illud ipsum est quod nego & peruego. Breuem instituiamus inter *Cocceianorum* & *meam hypothefin* collationem, & videbimus imputationis vanitatem. *Cocceiani* sua hypothefi impingunt in Canonem Exeg.: *Sensus Scripturae literalis in vna oratione non, nisi vnus est*, quem contra hos aequae ac Pontificios concinne vindicat DN. D. Klugius, Praeceptor meus admodum Reuerendus, in Prael. Exeg. P. I. C. II. §. 12. Sed *mea hypothefis* vnam eandemque genuinam vocis קָהֶּ significationem tuetur, propositam Th. IV. C. I. S. II. Quid ergo commercii est illi cum Cocceianismo?

Obiectio 5. Res pessimi est exempli, vocibus hebraicis nouas significationes assignere, vel longius petitas, vel ipsis plane non competentes.

Responsio Vid. Resp. ad Obi. 2. Propositam vocis significationem ex radi-

32
31, 3
0
1
29
5
27

ce probaui & ex *circumstantiis* locorum, vbi occurrit, probabilem reddidi hypothefin, quod illa notet causam potus Coffée dicti materialem. Nihil itaque voci affingitur, quod aut longius petitum fit, aut illi prorsus non competens.

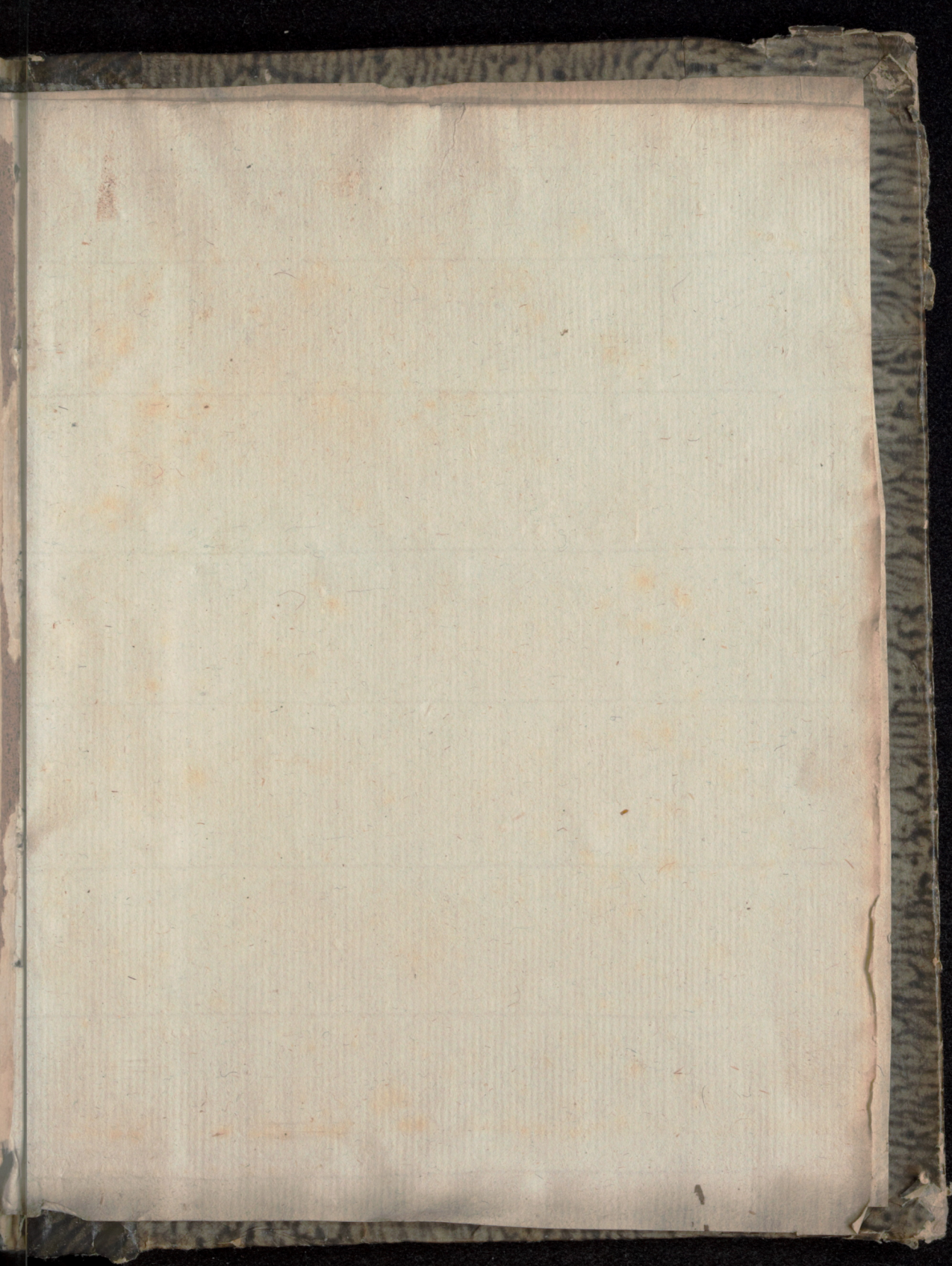
Obiectio 6. Abusus potus huius iam iam sat grauis per hypothefin hanc stabilitur, augetur, promouetur.

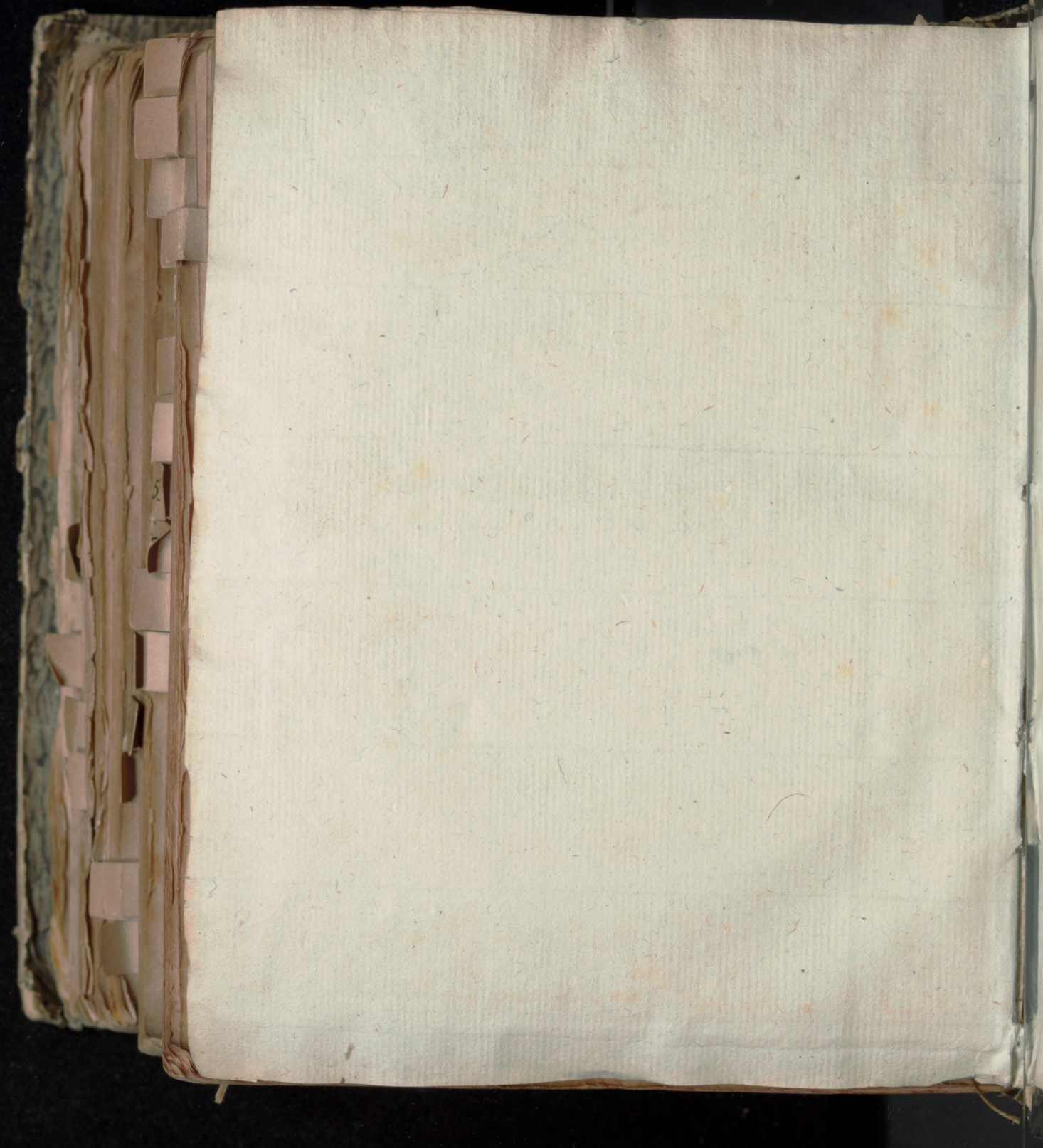
Responſio Si acculare sufficit, quis innocons erit? Qui *moderate* potu hoc vti haecenus fuere soliti, a consuetudine sua ob hypothefin non recedent, quin in ea potius pergent. Eo autem *abuti* volentes nihil curant, rei tamen abusus non tollit eius vsum. Nec iis frigidam affundit eorumque abusum approbat hypothefis quippe quae non tam *ad potum ipsum*, quam *ad eius in sacris literis vestigia* spectat. Qui vero de *potu ipſo* plura desiderant, adeant Duncani Tract. de abusu potus Coffée, Laur. Strauß. disp. de Virtut. Coffée, ioh. Veslingii Obseru. & epist. .55 a Th. Bartholino edit. p. 179. Francisci Ost. und West. Jüdischen Lust-Garten P. I. p. 294. Fisch. Dissert. de potus Coffée vsu & abusu Erfordi hab. & reliquos Authores alleg. in Lex. Vniu. l. c.

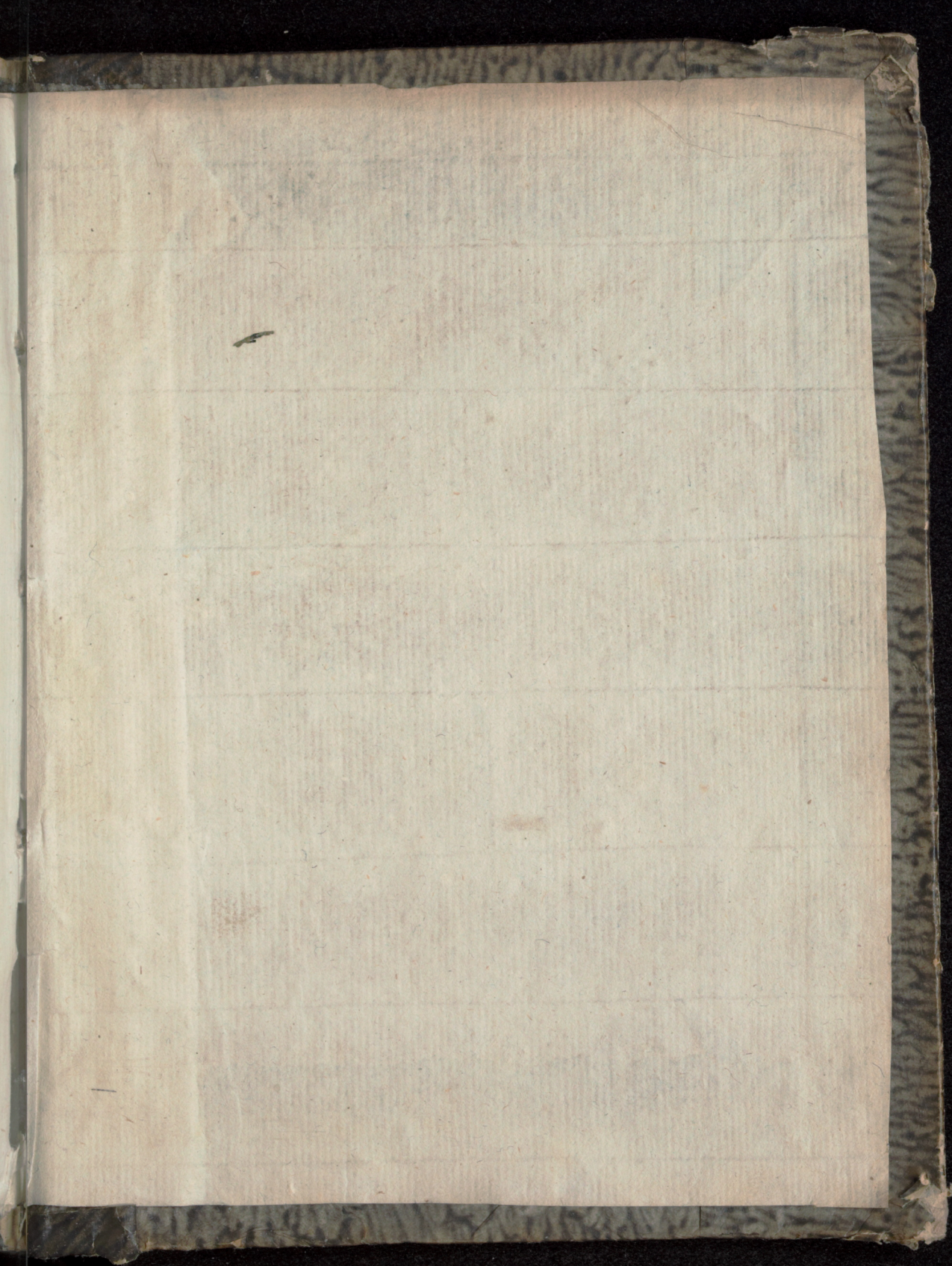
Conclusio. Haec fere sunt, quae hypothefi meae *obiici* posse putauit & praevidi, ideo h. l. remouenda, quoniam fortassis disputationem legent, quibus respondere non possum. Sed tempus est vela contrahendi; quare Colophonis loco omnes ac singulos, qui pagellas has legere non dedignabuntur, rogo & obtestor, velint mihi veniam dare, si forte alicubi errauerim, perpendentes, *quod* homofim, a quo nihil humani sit alienum, quoniam errare humenum, *quod* de nullo articulo fidei nullaque re, a qua Salus Graeciae, quod aiunt, pendeat, hic agatur, *quodque* ad cedendum probabiliora docenti promptus sim paratissimusque. Quod restat, Deo Opt. Max. pro viribus hoc in negotio concessis gratias ago, quas possum, maximas, cumque humillime precor, vt *Philologiae* studio indies clementissime vberima largiatur incrementa!

SOLI DEO GLORIA.

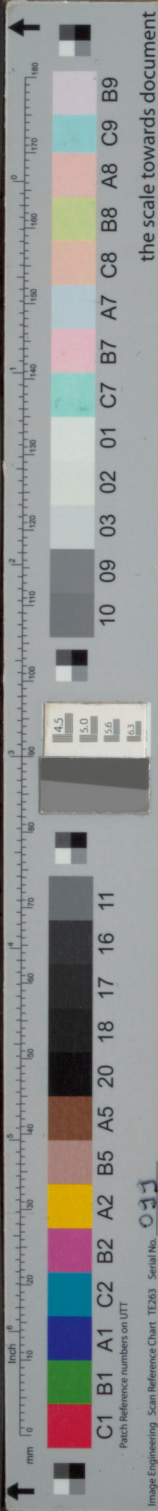

the scale towards document

(151)

synedrii, datis adhuc Sacerdotibusque stationariis quibusdam a
in tempore tandem fuit sopi-

Cap. 18. & 19. tot. quae unde hauri-
adhuc nobis investigare haut licuit.

§. 19.

ula veteris pacti sacrificia, imo sin- *Mystica vi-*
& vestes, Aaron & totus Leviti. *tuum expli-*
spiraverunt sacramenta, ut recte *catio Ju-*
autoritate subnixus divi Pauli *dais usita-*
Custodia Templi, tot sanctioni- *ta.*

io ordinata, sua caruit ratione
imaque rei umbra fuit. Et ex-
fos Judæos, terræ licet, terre-
nis cogitationibus affixos, qui sic
cerimonias sacras, minutissimas
& rituum, locorum & tempo-
rationes, & Philo (c) est testis, &
historia: nisi quod suæ imagina-
ero magis, quam divinæ menti

Totum certe Tabernaculum, o-
asa typum continuisse & similitu-
rerum, satis pro sui acumine in-
Don Isaac Abarbenel, cujus sequen-

רחוק הוא שבאמין שלא היה בזה מסל
ורמו כלל לדבר אחר לפי שהיה על הארץ
ילדים קטנים זכר ונקבה והיה להם בנפשו
ממרח זמן כולם ושבעה נרחיה עליה וכן
מחזלים גביעים בעתורים וקרחים וכן
מסוקדים

T 3